STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Geopolitiniai pokyčiai ir kalba	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: Doc. Jelena Konickaja **Kitas (-i)**:	Filologijos fakultetas

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa	Pasirenkamasis, individualiųjų studijų

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	Pavasario semestras	Lietuvių k.

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai:	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):**
Nėra	Bazinės Europos geografijos ir istorijos žinios

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	32	98

Dalyko (modulio) tikslas		
Modulio tikslas – formuoti šiuolaikišką požiūrį į kalbą kaip besikeičantį reiškinį, jo raidos ir priklausomybės nuo ekstralingvistinių faktorių. Supažindinti su įvairiakalbės situacijos bruožais, kalbų vaidmenį visuomenėje skirtingose geopolitinėse aplinkybėse, dabartinės kalbos politikos Lietuvoje savybėmis, kalbinės situacijos raidos dėsniais. Ugdyti gebėjimą analizuoti kalbinės situacijos raidą politinės ir ideologinės situacijos bendrame fone, įžvelgti slavų ir kitų Vydurio ir Rytų Europos regiono kalbinės situacijos pakeitimų panašumus ir skirtumus, jų ištakas, atsiradimo priežastis ir aplinkybes. Ugdyti analitinį mąstymą, tarpkultūrinę kompetenciją, savarankiško mokymosi įgūdžius.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	**Studijų metodai**	**Vertinimo metodai**
Studentai: - įgis žinių apie sociolingvistiką ir geopolitiką kaip aktualių mokslo šakų, jų objektus, tyrimo metodus, taikimo metodiką; svarbiausių ES ir Lietuvos teisių aktų skirtų kalbų vaidmenų nustatymui, jų vartosėnai ir puoselėjimui Lietuvoje;	Įtraukiamosios paskaitos, diskusijos, teminės literatūros skaitymas ir aptarimas, referatų (prezentacijų) pristatymas.	Kaupiamasis vertinimas: 1. Testas 2. Darbas seminarų ir paskaitų metu (teminės literatūros aptarimas, diskusijos). 3. Pranešimas/prezentacija
- gebės išdėstyti ryškiausius šiuolaikinės sociolingvistinės situacijos Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse bruožus kitų Europos tautų ir valstybių padėties fone;	Paskaitos, literatūros skaitymas, referavimas, aptarimas. Pranešimų (prezentacijų) paruošimas ir pristatymas.	Mokomosios ir mokslinės literatūros aptarimas, diskusijos paskaitų ir seminarų metu. Pranešimo turinio, medžiagos ir pristatimo įvertinimas.
- gebės kritiškai vertinti teiginius apie sociolingvistinę situaciją ir jos raidą Lietuvoje pradėdant nuo XX a. antros pusės iki dabarties; apie kalbų (taip pat slavų) padėtį kitų vartojimų Lietuvoje kalbų atžvilgiu;	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas, diskusijos.	Mokomosios ir mokslinės literatūros aptarimas, diskusijos paskaitų ir seminarų metu.
- gebės parengti sakytinį pranešimą humanitarinio	Informacijos paieškos principų	Pranešimų (prezentacijų)

pobūdžio tematika, atrinkti ir apibendrinti duomenis bei pateikti pranešima auditorijoje, nuosekliai ir logiškai išdėstyti rašytine forma medžiagą, tinkamai naudojant mokslinę literatūrą.	aptarimas. Pranešimo (prezentacijos) parengimas ir pristatymas.	pristatymas, aptarimas, diskusijos.

Temos	**Kontaktinio darbo valandos**							**Savarankiškų studijų laikas ir užduotys**	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Užduotys**
1. Pagrindiniai terminai ir sąvokos. Sociolingvistika kaip kalbotyros šaka, jos objektas (įvairių socialinių grupių kalba, pokalbio strategijos, kalbėtojų nuostatos ir jų kaita, kalbos politika ir norminimas), tyrimo metodai, lingvistikos šaka. Geopolitikos mokslas kaip politologinė teorija, kuri teigia vyraujantį geografinių sąlygų poveikį visuomeniniams–politiniams procesams.	2		2				**4**	**10**	Tikslinės literatūros skaitymas (enciklopedijos, žinynai ir pan.), referavimas. Pagrindinių mokslo šakų (sociolingvistika, geopolitinis mokslas), jų problematikos aktualumo aptarimas./
2. Geopoltiniai pokyčiai Lietuvoje antros XX a. pusėje - XXI a. pradžioje. LTSR padėtis TSRS sudėtyje: ekonomikos, politikos, kultūros reikšminiai bruožai. LIetuvos Nepriklausomybės atkūrimas 1991 m.: sąlygos, aplinkšbės, pasėkmės.	2		2				**4**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Diskusijos. Studentų pranešimai.
3. Sociolingvistiniai kalbų vartosenos parametrai Lietuvoje antroje XX a. pusėje. Bendrieji kalbinės situacijos Lietuvoje bruožai. Lietuvių, rusų, lenkų ir kt. kalbų padėtis Lietuvoje. Miesto ir kaimo kalbos. Kalbų vartojimas žiniasklaidoje antroje XX a. pusėje. Lietuvių kalbos raida, lituanistikos padėtis TSRS ribose. Lietuvių kalbos instituto ir kt. institucijų veikla. Kitos Europos kalbos Lietuvoje antroje XX a. pusėje. Statistiniai duomenys.	4		2				**6**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir referavimas. Diskusijos. Sociolingvistinių duomenų analizė.
4. Kalbos politika Lietuvoje. Pagrindiniai teisės aktai. Lietuvos Respublikos Konstitucija. LR valstybinės kalbos įstatymas (1995 m. sausio 31 d.), jo pakeitimai (2002-06-13; 2024-10-03). Lietuvių kalbos komisijos veikla.	2		2				**4**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Studentų pranešimai, prezentacijos. Diskusijos.
5. Lietuvos Respublika Europos Sąjungoje. Pagrindiniai ES dokumentai, skirti kalbos politikai. Daugiakalbystė kaip atskira ES politikos sritis. Valstybinės kalbos ir jos santikio su tautinių mažumų kalbomis prieštaringumas (ES ekspertų nuomone). ES programos daugiakalbystę ES šalyse remti. Lietuvos Respublikos dalyvavimas kitose tarptautinėse organizacijose.	2		2				**4**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Pranešimai skirti ES programų aptarti ir jų taikimui Lietuvoje.
6. Kalbų įvairovė Lietuvos Respublikoje. Tautinės mažumos, jų teisės gimtosios kalbos vartojimo sferoje: teorija ir praktika. Lietuvos kalbos švietimo sferoje (formalus mokymas, neformalios mokymo(si) formos ir pan.), žiniasklaidoje: pagrindinės tendencijos, statistiniai duomenys, problemų sprendimai.	2		2				**4**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Pranešimų pristatymas, aptarimas. Diskusijos.

7. Šiuolaikinė sociokultūrinė situacija Lietuvoje. Tarptautiškumas kaip dabarties kalbų įvairovės žymė. Bendri Vydurio ir Rytų Europos politiniai ir tautiniai procesai ir jų rezultatai. Baltarusių, ukrainiečių kalbų padėtis Lietuvoje (ryšium su šiuolaikine politine situacija Europoje). Naujo rusų kalbos variantas baltų šalyse: atskirimo nuo rusų kalbos Rusijoje požymiai.	2		2				**4**	**12**	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Diskusijos.
8. Dalyko apibendrinimas. Geopolitiniai pokyčiai ir jų perspektyvos Lietuvoje kalbinės situacijos atžvilgiu. Paruošimas egzaminui.	2						**2**	**16**	Diskusijos probleminių geopolitikos poveikio kalbinei situacijai bendromis temomis. Dalyko rezultatų aptarimas.
Iš viso	**18**		**14**				**32**	**98**	

Vertinimo strategija	**Svoris proc.**	**Atsiskaitymo laikas**	**Vertinimo kriterijai**
Kaupiamasis vertinimas:			
Dalyvavimas seminaruose ir diskusijose.	30	Per visą semestrą (nuo 2 sav.)	Pasirengimas paskaitoms ir seminarams, gebėjimas aktyviai dalyvauti diskusijose, pateikti probleminių pastabų. Vertinamas atsakinėjimas į klausimus, savarankiškas mąstymas, kritiškas duomenų vertinimas. 3 balai – studento darbas atitinka visus seminarų kaupiamojo vertinimo parametrus; 2 balai – iš dalies atitinka seminarų kaupiamojo vertinimo parametrus; 1 balas – minimaliai atitinka kaupiamojo seminarų vertinimo parametrus (studentas atliko ne visas užduotis, per seminarus nedalyvavo aptarimuose, praleido 1/3 paskaitų ir seminarų); 0 balų – studento darbas neatitinka kaupiamojo seminarų vertinimo parametrų.
Pranešimas/prezentacija	20	Semestro metu	Gebėjimas savarankikai rasti tinkamą medžiagą, ją išanalizuoti, susisteminti, išdėstyti ir pristatyti. Vertinama: logika, nuoseklumas, gebėjimas klasifikuoti reiškinius ir apibendrinti pastebėjimus, tinkamas pristatymas. Kriterijai: 2 balai – analizė atlikta taikant nurodytus kriterijus, klaidų nėra; 1 balas – yra faktinių klaidų ir trūkumų, nenuoseklus išdėstymas.
Egzaminas: uždarojo ir atvirojo tipo klausimai (testas).	50	Sesijos metu	Gebėjimas atskleisti žinias: pasirinkti teisingus teiginius ir argumentus, logiškai ir nuosekliai juos išdėstyti, teisingai ir išsamiai atsakyti į klausimus, teiginius iliustruoti pavyzdžiais. Vertinimas: 5 balų sistema.

Rengiant rašto darbus ir atliekant savarankiško darbo užduotis (pvz., generuojant medžiagą analizei ar diskusijai, analizuojant, redaguojant tekstą, tikrinant rašybą ir gramatiką, kuriant pristatymų vizualizacijas ir atliekant kitus rutininius darbus) galima naudoti generatyvinio dirbtinio intelekto (GDI) įrankius. Jie turi būti naudojami vadovaujantis VU Filologijos fakulteto Generatyvinio dirbtinio intelekto gairėmis (nuorodą į gaires), studijų dalyko apraše nustatytais tikslais bei laikantis akademinio sąžiningumo, etiškumo, skaidrumo ir atsakomybės principų, numatytų VU teisės aktuose. Studentas (-ė) privalo deklaruoti GDI naudojimo faktą, nurodyti jo panaudojimo apimtį ir tikslą (arba darbo dalis, kurioms GDI buvo naudotas). Studentas (-ė) taip pat privalo gebėti paaiškinti ir pagrįsti GDI sugeneruotą ar jo pagalba parengtą turinį bei prisiimti visą atsakomybę už galutinį pateikto darbo turinį.

Autorius	**Leidimo metai**	**Pavadinimas**	**Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas**	**Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda**
Privaloma literatūra				
Laurinavičius, Č.; Motieka, E.; Statkus, N.	2005	Baltijos valstybių geopolitikos bruožai.		Vilnius: Lll leidykla

Lesley Milroy, Matthew Gordon	2003	Sociolinguistics: Method and Interpretation.	*http://5.202.73.55:8026/opac/temp/7245.pdf* http://dx.doi.org/10.1002/9780470758359	London: Blackwell.
Meilutė Ramonienė (red.)	2013	*Miestai ir kalbos II:* Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis		Vilnius: VUL
Meilutė Ramonienė (red.)	2010	Miestai ir kalbos: kolektyvinė monografija		Vilnius: Mokslas http://www.sociolingvistika.lt/failai/vaicekauskiene_globalioji_daugiakalbyste.pdf
Boriss Cilevics	2007	Language Legislation in the Baltic States	Democracy and Human Rights in Multicultural Societies part II, Chapter 8	https://doi.org/10.4324/9781315095028
Parker G. . L.	1985	Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century	International Journal Canada s Journal of Global Policy Analysis 42 (2)	DOI:10.2307/40202460
Interneto svetainės medžiaga (straipsniai, diskusijos ir kt.)		1) Sociolingvistika.lt: *http://www.sociolingvistika.lt/* 2) VLKK: https://vlkk.lt/kalbos-politika/istatymai 3) Oficialios statistikos portalas https://osp.stat.gov.lt/		
Papildoma literatūra				
D. N. Ivanova, A. Yu. Polenova	2022	Problems of language and geopolitics (by the example of the analysis of the language situation in the peripheral and enclaved regions) // Проблемы языка и геополитики (на примере анализа языковой ситуции в периферийных и анклавных регионах)	Humanities of the south of Russia 2022, vol. 11 (56), N 4.	DOI 10.18522/2227-8656.2022.4.9
Daiva Vaišnienė	2017	Bendrinės kalbos samprata Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir kalbos politikos kontekste	Bendrinė kalba, 90	Vilnius: Lietuvių Kalbos Institutas

Audrius Valotka	2015	Kalbos planavimo ir kalbos politikos terminai	Parlamento studijos 18 (2015)	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Nerijus Šepetys	*2012*	**Kalbos norminimas sovietų Lietuvoje: institucijos, ideologija, mokslas**	Archivum Lithuanicum **No:** 14 http://www.sociolingvistika.lt/failai/files/PDF/SEPETYS_2012_Kalba_sovietu_Lietuvoje.pdf	

Atnaujinta 2026-11-10